

MANNHEIMER SWARTLING

Värmdö kommun
Att: Mine Omrani
Bygg- och miljöavdelningen
134 81 Gustavsberg
mine.omrani@varmdo.se

Stockholm den 7 juni 2018

Ang. Bygg- och miljöavdelningens förslag till beslut rörande Gustavsberg 1:7 (MIL.2018.684)

Med hänvisning till Bygg- och miljöavdelningens tjänsteskrivelse 2018-05-22 med förslag till beslut får vi i egenskap av ombud för Villeroy & Boch Gustavsberg AB ("V&B") anföra följande.

1. Förslaget till beslut

I tjänsteskrivelsen föreslås Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden besluta att förelägga V&B att

1. vidta åtgärder så att lakvatten från den del av verksamhetens lakvattenledning som går under Idrottsvägen på fastigheten Gustavsberg 1:7 inte förorenar omkringliggande mark och vatten, se översiktskarta. Åtgärderna ska vara utförda senast två månader från det att bolaget delgetts detta beslut.
2. till bygg- och miljöavdelningen Värmdö kommun redovisa genomförda åtgärder enligt punkt 1 senast två månader från det att bolaget delgetts detta beslut.
3. till bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden vid Värmdö kommun inkomma med en provtagningsplan avseende markområden intill läckaget vid Idrottsvägen senast tre månader från det att bolaget delgetts detta beslut. Provtagningsplanen ska även innehålla lämpliga parametrar att provta.
4. beslutet gäller omedelbart även om det överklagas.

I tjänsteskrivelsen hänvisas till ett yttrande från JM och görs bedömningen att ledningen anlagts för att föra bort lakvatten från deponin, att V&B är verksamhetsutövare för deponin och att det utgör tillräckliga skäl för att ålägga V&B att åtgärda den läckande ledningen. I tjänsteskrivelsen anförs vidare att ingen vet när dagvatten kopplades på lakvattenledningen via kupolbrunnarna, att V&B kan välja att koppla bort dessa och stänga intaget från kulverten så att dagvatten inte

LEGAL#16652246V1

belastar lakvattenledningen och att detta är en civilrättslig fråga som inte påverkar V&B:s ansvar som verksamhetsutövare enligt miljöbalken.

2. V&B:s inställning

2.1 V&B är fel adressat för ett föreläggande enligt förslaget

V&B kan konstatera att tjänsteskrivelsen inte heller denna gång beaktar vad V&B anfört i ärendet, särskilt i sitt yttrande den 23 april 2018. I yttrandet klargjordes att V&B inte äger den aktuella ledningen och att V&B därmed inte har faktisk eller rättslig rådighet att åtgärda ledningen på det sätt som önskas.

Det är troligt att den aktuella ledningen ursprungligen anlagts för att föra bort lakvatten från deponin. På den tiden drevs deponeringsverksamheten av Gustavsbergsbolaget (numera JM), som anlade ledningen på egen mark. Vid bolagiseringen år 1991 tog V&B över deponeringsverksamheten, dock inte ledningen som fortsatte att tillhöra fastigheten och därmed JM.

Vad V&B anfört i yttrandet den 23 april 2018 rörande bolagshistoriken och ägarförhållandena har inte motsagts och måste därmed utgöra utgångspunkt för den rättsliga bedömningen.

V&B anförde i yttrandet den 23 april 2018 att ledningen troligen sprungit läck för att den inte tålt belastningen från vägtrafiken. JM har i sitt yttrande anfört att det är troligt att ledningen sprungit läck för att den inte varit dimensionerad för att också ta emot dagvatten från ytor som senare detaljplanelagts och iordningstälts inom Ekobacksområdet. Oavsett skälet för varför ledningen sprungit läck är det fel att lägga ansvaret för det på V&B.

Med anledning av vad JM anfört vill V&B särskilt klargöra att det är fel att lägga ansvaret för det ökade dagvattenflödet på V&B. Det måste rimligen vara ledningsägarens ansvar. Den kupolbrunn som nämnts i JM:s yttrande ligger ca 100 m nedströms deponin på JM:s fastighet och det är inte V&B som har anlagt kupolbrunnen. Inte heller har V&B öppnat den så att dagvatten kan ledas in i ledningen. Såvitt V&B känner till har kupolbrunnen funnits sedan år 2005/2006 och den har anlagts av JM som markägare. Eftersom V&B inte äger ledningen kan V&B inte göra några civilrättsliga åtgärder när det gäller bortkoppling av tillrinnande dagvatten till ledningen.

V&B vidhåller att V&B inte har den faktiska eller rättsliga rådighet över ledningen som krävs för att kunna åläggas ett ansvar att åtgärda den enligt miljöbalken. Redan av detta skäl saknas grund för ett föreläggande enligt beslutsförslaget.

Vid kommunens detaljplaneläggning av Ekobacken med omgivning framhölls att området behöver få ett nytt dagvattensystem. I planhandlingarna anges att ”[r]espektive fastighetsägare ansvarar för anläggande av samtliga anläggningar och bebyggelse på kvartersmark.” Vidare angavs avseende underhåll av ledningarna att: ”Fastighetsägare ansvarar för framtida drift och underhåll av samtliga anläggningar på kvartersmark som inte är allmänna. Huvudmannen för de ledningar som är belägna eller ska nedläggas inom u-områden skall ansvara för drift och underhåll av dessa.”¹

---

¹ Se genomförandeplanen till dp 175a.

2.2 Det är inte heller rimligt att enbart V&B åläggs att utreda och åtgärda läckaget

Den aktuella ledningen fungerar som dagvattenledning för ett större område. Lakvatten från deponin står numera endast för en liten del av flödet i ledningen när den passerar under Idrottsvägen, dvs. där läckaget har uppstått. Förändringarna av markanvändningen uppströms, med hårdgöring av stora ytor m.m., har medfört att ledningen i mycket stor grad blivit underdimensionerad. Till detta kommer att det under senare år kan ha tillkommit ytterligare påkopplingar till ledningen, vilket i så fall har medfört att ledningen numera fångar upp dagvatten från ett ännu större område.

På uppdrag av V&B har Tyréns bedömt ledningsbrottets uppkomst, källan till föroreningar i det vatten som avleds via ledningen och risken för förorening av mark och grundvatten till följd av läckaget. Bedömningarna har sammanfattats i en skrivelse som bifogas, se Bilaga 1.

Av avsnitt 3.1-2 i skrivelsen framgår att ledningen inte är dimensionerad för de flödesmängder som nu passerar den aktuella delen av ledningen. Detta beror på att stora delar i området har exploaterats vilket inneburit en ökad mängd tillrinnande vatten. Slutsatserna i rapporten baseras bland annat på den miljökonsekvensbeskrivning som år 2009 låg till grund för kommunens detaljplaneläggning av Ekobacksområdet för olika typer av verksamheter. Kommunen har alltså förutsett den nu uppkomna situationen.

Beslutsförslaget tar sikte på eventuella *föroreningar* som sprids genom läckaget vid Idrottsvägen. Frågan är därför om det är rimligt att ålägga V&B ett ensamt ansvar för att åtgärda sådana eventuella föroreningar.

V&B har som verksamhetsutövare av den nu avslutade deponin ett ansvar för att lakvatten som avgår från deponin inte orsakar olägenhet i omgivningen. Lakvatten från deponin samlas upp och avleds via ledningen till Farstaviken. Kontroll av lakvattnet när det lämnar deponin görs löpande inom ramen för kontrollprogrammet. Att ålägga V&B att utföra kontroll i en punkt cirka 500 m nedströms deponin där ledningen gått sönder är emellertid orimligt, eftersom V&B:s andel av vattnet i denna punkt enbart uppgår till en mindre del.

Dessutom håller lakvattnet från deponin generellt betydligt lägre föroreningshalter än dagvatten som generellt avrinner från området. Denna slutsats drar Tyréns i en utredning avseende föroreningsinnehållet i dagvattnet uppströms och nedströms påslaget från deponin, se Bilaga 2.

Av Tyréns utredningar framgår sammanfattningsvis följande.

Vid mätstation L20 i ett ytvattendike nedströms deponin observerades vintern 2014/15 en tydlig förhöjning av föroreningshalterna. Därefter och alltså har föroreningshalterna i denna mätstation legat kvar på en tydligt förhöjd nivå och gett upphov till grumling och sedimentation. Det vatten som passerar förbi mätstation L20 utgörs dels av dagvatten från ytor uppströms deponin, dels av inträngande grundvatten från omgivande mark. Delar av detta grundvatten har inte kommit i kontakt med det deponerade avfallet medan delar av det kan antas ha trängt in i deponin från sidan. På grund av de förhöjda metallhalterna i mätstationen har V&B låtit utföra omfattande provtagningar i området. Syftet har varit att undersöka om de förhöjda metallhalterna härstammar från V&B:s verksamhet. Porslinrester eller deponerat material i deponin kom tidigt att uteslutas som möjliga förklaringar till observerad grumling och sedimentation.

Uppströms och runt deponin finns flera troliga källor till de förhöjda metallhalterna i vattnet i mätstation L20.

Enligt Tyréns utredningar kommer de förhöjda metallhalterna från omgivande mark. Tyréns har tidigare utrett föroreningsituationen i mark och vatten omkring V&B:s anläggningar. Rapporten jämte underbilagor bifogas Bilaga 3. Av rapporten framgår att en kombination av låga pH-halter och riklig tillgång av bergkross-material med inte minst mafiska mineral (biotit) mycket väl kan förklara den föroreningsbild som påvisats inom området. De sura förhållandena ger upphov till urlakning av metaller, och när pH sedan åter höjs i nedströms liggande ytvatten, sker en utfällning av olika oxider och hydroxid-komplex, påvisat som mjölkig grumling och gråvitt sediment.

Föroreningarna härstammar troligtvis från exploateringsområdet, framförallt väster om Leveransvägen, men även till viss del från övriga uppströms liggande områden i deponins omgivning. Mycket höga metallhalter har noterats i anslutning till Vattenfalls värmeverk, vilket redovisats i Vattenfalls årsrapporter. Även kommunens egna inspektionsrapporter från 2014-2015 konstaterar att problem med förhöjda metallhalter i dagvatten förekommer vid Vattenfalls anläggning och att detta beror på att förorenat grundvatten tränger in i dagvattensystemet.

I detta sammanhang bör också nämnas att förhöjda metallhalter (nickel, zink och kadmium) har noterats i dagvatten från den under 2014 iordningsställda bussdepån (Keolis depå) väster om deponin. I den rapport som Keolis Sverige AB redovisat till bygg- och miljöavdelningen med anledning av mätresultaten (INVECO Miljö Sweden AB, rapport daterad i januari 2016) antogs de förhöjda metallhalterna bero på inläckande grundvatten från omkringliggande markområden. I rapporten framhölls att denna problematik har uppmärksamats även av andra verksamhetsutövare i området.

V&B utgår från att bygg- och miljöavdelningen är väl bekant med dessa rapporter och med den sedan länge identifierade problematiken med höga metallhalter i mark och grundvatten i området. Redan på grund härav är Bygg- och miljöavdelningens förslag, att V&B ensamt ska åläggas att åtgärda eventuell förorening på grund av ledningsläckaget, anmärkningsvärt.

Mot bakgrund av de halter som uppmätts i vattnet i den uppströms belägna mätstation L20 kan det utläckta vattnet vid Idrottsvägen förväntas innehålla förhöjda metallhalter, bland annat nickel. Motsvarande höga halter, till och med högre, förekommer dock frekvent i området, såväl i dagvatten med ursprung från den västra delen av området som i vattenmiljöer vid Vattenfalls värmeverk och i grundvatten som kan antas ha trängt in i deponin från sidan. Dessa värden bör alltså betraktas som bakgrundsvärden när man ska bedöma eventuell föroreningsförekomst vid läckageplatsen. Det är särskilt vid en jämförelse mellan grundvatten som trängt in i deponin och lakvatten från deponin som det blir tydligt att deponin inte påverkar nickelhalten nämnvärt.

Av det ovan anförda framgår att lakvattnet från deponin utgör en starkt begränsad del av det totala flödet i ledningen vid Idrottsvägen och att lakvattnet inte utgör huvudorsak till de eventuella föroreningar som påträffats vid läckageplatsen. Det är därför inte rimligt att V&B ensamt åläggs att utföra de utredningar och åtgärder som anges i beslutsförslaget.

2.3 Det saknas förutsättningar för omedelbar verkställighet

V&B anser att det som anförts ovan under punkterna 2.1 och 2.2 ger klart stöd för uppfattningen att det saknas både formella som materiella skäl för att låta ett eventuellt föreläggande enligt beslutsförslaget gå i omedelbar verkställighet.

3. Vägen framåt

V&B avslutade yttrandet den 23 april 2018 med ett erbjudande om fortsatt dialog i ärendet.

JM har i sitt yttrande öppnat upp för något motsvarande genom att beklaga att kommunen vid planläggning av Ekobacksområdet tog bort GA:1 utan att samtidigt få ordning på ansvaret för dagvattenhanteringen.

Bygg-, miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid möte den 22 maj 2018 att bilda en styrgrupp för att utreda hanteringen av dag- och lakvatten i området mellan Ekobacken och Farstaviken och att ge bygg-, miljö- och hälsoskyddsförvaltningen i uppdrag att initiera en samverkan mellan berörda verksamhetsutövare och fastighetsägare med syfte att presentera ett förslag till hur dag- och lakvatten i området ska hanteras, ärende BMK.2018.3381.

V&B avser givetvis att delta i en sådan samverkan. Enligt V&B:s uppfattning bör den nu aktuella frågan om åtgärder på den läckande ledningen hanteras inom ramen för denna samverkan. Frågan om åtgärder på den läckande ledningen är kopplad till Idrottsvägens dimensionering varför även ansvaret för den frågan bör omfattas av samverkansgruppens uppdrag.

Per Molander
(enligt uppdrag)

Joanna Romgard
(enligt uppdrag)

Bilagor

1. Brott på lakvattenledning, Idrottsvägen/Fastigheten Gustavsberg 1:7, Skrivelse från Tyréns AB, 2018-05-25.
2. Transportberäkningar, vattenprovtagningar m.m., Tyréns AB, 2018-06-01.
3. Slutrapport Vattenkemi – Källspårning Ekobacken, Värmdö kommun, Tyréns 2018-04-09, jämte underbilagor

